

Józef M. Dołęga

"Australopitekalkalna koncepcja antropogenezy- studium historyczno-krytyczne", Bernard Hałaczek, Warszawa 1982 : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 19/2, 241-242

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nień służą przejrzysty układ treści, spory materiał ilustrujący, interesujące fotografie i schematy. Z pewnością rozważania A. Unsöida będą inspirować nie tylko przynodników ale i filozofów do podejmowania głębszych analiz nad zagadnieniem (szeroko rozumianej) ewolucji.

Kazimierz Kloskowski

Bernard Hałaczek, *Australopitekalna koncepcja antropogenezy — Studium historyczno-krytyczne*, ATK, Warszawa 1982.

Zagadnienie antropogenezy jest centralnym problemem zarówno w antropologii przyrodniczej jak i w antropologii filozoficznej. Praca B. Hałaczka jest obszernym studium historyczno-krytycznym zagadnienia pochodzenia człowieka rozwiązywanym w płaszczyźnie poznania przyrodniczego.

1. Pozycja ta poza wprowadzeniem (3—6), zakończeniem (126—128), bibliografią (129—150), obszernym streszczeniem w języku niemieckim pt.: *Die Australopithecus-Frage der Menschlichen Abstammungslehre — Eine historisch-kritische Untersuchung* (151—170) składa się z czterech części logicznie ze sobą związanych.

Historyczne zaczątki australopitekალnej koncepcji antropogenezy są przedmiotem analiz w pierwszej części, w której autor omawia odkrycie z Taung w interpretacji Raymonda Darta (7—14), taksonomiczno-filogenetyczną kontrowersję wokół *Australopithecus africanus* Dart z uwzględnieniem oceny zwolenników Darta jak i krytyków Darta (14—31) oraz krytycznie ocenia odkrycie z Taung w kontekście współczesnych mu poglądów antropogenetycznych.

W drugiej części autor zajmuje się recepcją i afirmacją australopitekალnej koncepcji antropogenezy w latach 1940—1960 (37—67) i analizuje pierwsze wykopaliskowe potwierdzenia Dartowskiej interpretacji australopiteka, sygnalizuje wzrost wiedzy o południowoafrykańskich *Australopithecinae* (Sterkfontein, Kromdraai, Makapansgat, Swartkrans), ustala hominidalny status *Australopithecinae* (hominidalne uzębienie, dwunożność, ludzka reorganizacja mózgu) oraz stawia problem, że *Australopithecus* jest filogenetycznym zaczątkiem człowieka.

Trzecia część zawiera dyskusję wokół australopitekალnej koncepcji antropogenezy na tle danych wykopaliskowych lat 60-tych i 70-tych (68—94). Problemy tutaj podjęte przez autora to: chronologia pliocenско-plejstocenska człowiekowatych Afryki (chronologia kopalnych hominidów z Tanzanii, Kenii, Etiopii i z Afryki Południowej) oraz czasoprzestrzenna koegzystencja *Australopithecinae* i *Homininae* na przykładzie *Australopithecus* i *Homo habilis* z Olduvai, *Australopithecus* i *Homo* w Koobi Fora, *Australopithecus* i *Homo* w Swartkrans i Sterkfontein.

Australopitekალna koncepcja antropogenezy w kontekście współczesnej wiedzy paleoantropologicznej jest przedmiotem badań autora zawartych w części czwartej (95—125). Problem filogenetycznej pozycji *Australopithecinae* w ramach rodziny *Hominidae* zawiera dyskusję wokół trzech pytań: czy *Australopithecus* jest filogenetyczną kontynuacją gigantopiteka; czy *Australopithecus* jest filogenetyczną kontynuacją ramapiteka; czy *Australopithecus* jest przodkiem człowieka.

Zagadnienie doktrynalnych i metodologicznych uwarunkowań przyrodniczej koncepcji antropogenezy zamyka analizy części czwartej, w której autor podkreślił niepełność paleoantropologicznej definicji gatunku, nieostryść paleoantropologicznych pojęć taksonomicznych oraz hipotetyczność rekonstrukcji ludzkiej przeszłości.

2. Problem pochodzenia człowieka w płaszczyźnie poznania przyrodniczego jest wyjaśniany przez kilka modeli. Australopitekalkna koncepcja lub australopitekalkny model służą do wyjaśnienia problemu hominizacji przyjmując, że rodzaj *Australopithecus* jest zaczątkiem filogenetycznego wyodrębnienia od Pongidae linii ewolucyjnej człowieka. Ta koncepcja została podważona w połowie lat 70-tych. Dlatego powstało na terenie antropogenezy pytanie: „czy australopitekalkna koncepcja antropogenezy jest już historycznie wysłużoną, czy też nadal możliwą i poprawną, z faktami wykopaliskowymi niesprzeczną interpretacją ludzkiej przeszłości” (3). Postawione pytanie i znalezienie na nie odpowiedzi jest celem i zadaniem podjętym w pracy B. Hałaczka.

Temat pracy oraz poszczególne zagadnienia były dyskutowane z następującymi profesorami: Adolf Hans Schultz, Józef Biegert, Elwyn Simons, Phillip Tobias, Kazimierz Klószak, Edouard Boné, Tadeusz Bieliński, Tadeusz Dzierżykraj-Rogalski.

Do rozwiązania podjętego zagadnienia autor wykorzystał własne badania oraz bogatą literaturę przedmiotu (przytoczona literatura liczy 358 pozycji). Dlatego czytelnik znajdzie w prezentowanej pracy bogaty materiał faktyczny i teoretyczny. Materiał ten został w pracy logicznie uporządkowany i stanowi harmonijną oraz spójną całość. Całość ta jest wyrażona językiem precyzyjnym i zwięzłym.

Studium zostało wydane w Wydawnictwie Akademii Teologii Katolickiej i może być wykorzystane jako pozycja w edukacji studentów filozofii przyrody, zwłaszcza tych, którzy interesują się problematyką człowieka.

Józef M. Dołęga

Borys G. Kuzniecowa, *Wartość poznania — Szkice z współczesnej teorii nauki*, tłum. W. Martyna, Ossolineum, Wrocław 1982, ss. 162.

Recenzowana praca skupia uwagę czytelnika na problematyce z zakresu filozofii nauki w aspekcie gnoseologicznym i aksjologicznym.

Po nocie wprowadzającej (5—6), właściwym wstępem jest szkic zatytułowany Wyjściowa idea fizyczna (7—14), w którym autor sygnalizuje podjętą problematykę, a zwłaszcza problem rozwoju nauki zilustrowany na przykładzie fizyki oraz kryteria wartościujące współczesną naukę, które zawsze występowały w jej historii i inspirowały działalność człowieka.

Byt i logika (14—31) zawiera rozważania problematyki wartości poznania naukowego, od której uzależnia autor losy cywilizacji, ponieważ współczesna nauka wyzwoliła gigantyczne możliwości naukowo-techniczne, które „powinny łączyć się z racjonalnym ekonomicznym i ekologicznym wyrachowaniem, z dążeniem do zachowania równowagi społecznej i z postępowaniem samoświadomości moralnej” (14).